

Het ongelooflijke maar waargebeurde verhaal
van een vrouw die haar droom najaagt,
en zo de levens van velen verandert

Ron Hall & Denver Moore

Zo heb ik
ook jou
liefgehad

MOZAIEK | ROMAN

Zo heb ik ook jou liefgehad

RON HALL & DENVER MOORE

**Zo heb ik ook jou
liefgehad**

Vertaald door Gerda Lok-Bijzet

Uitgeverij Mozaïek, Utrecht

ISBN 978 90 239 5385 2 (boek)
ISBN 978 90 239 5386 9 (e-book)
NUR 340

Vertaling: Gerda Lok-Bijzet
Ontwerp omslag: Mark Hesseling
Omslagbeeld: Dragan Todorovic / Trevillion Images
Lay-out en dtp: Gewoon Geertje

Oorspronkelijk verschenen bij Thomas Nelson, onderdeel van HarperCollins Christian Publishing Inc., onder de titel *Same Kind of Different As Me*.

Engelstalige uitgave © 2016, 2006 Ron Hall
Nederlandse uitgave © 2018 Uitgeverij Mozaïek, Utrecht

www.uitgeverijmozaiek.nl
Alle rechten voorbehouden

*Well – a poor Lazarus poor as I
When he died he had a home on high...
The rich man died and lived so well
When he died he had a home in hell...
You better get a home in that rock, don't you see?*

- Negrospiritual

Voordat ik mevrouw Debbie leerde kennen, had ik nog nooit met een blanke vrouw gepraat. Misschien had ik ooit wel 'es een paar woorden met zo'n vrouw gewisseld, maar dat is niet hetzelfde als praten. En zelfs het wisselen van een paar woorden was behoorlijk riskant, want de laatste keer dat ik zo mesjogge was om m'n mond open te trekken tegen een blank vrouwtje, werd het bijna m'n dood.

Ik was ongeveer vijftien, zestien jaar oud en liep over de rode zandweg die langs de katoenplantage waar ik woonde liep, in Red River Parish, Louisiana. De plantage was een gigantische vlakte, het leek wel alsof ze een heleboel plantages aan mekaar hadden geplakt. Door het gebied kronkelde een moerassig riviertje. Cipressen stonden tot hun knieën in het

water en hadden de kleur van dofgroene appels. De vlakke bestond uit misschien wel honderd verschillende velden, elk tweehonderd hectare groot, die werden afgebakend door rijen bomen. Voornamelijk pecannotenbomen.

Maar langs de weg waar ik liep stonden helemaal niet zo veel bomen, dus toen ik die dag terugkwam van het huis van m'n tante – de zus van m'n oma aan vaderskant – liep ik behoorlijk in het zicht. Algauw zag ik dat blanke dametje bij d'r auto staan, een blauwe Ford uit de vijftiger jaren, of zo. Ze zag d'r nogal gekloft uit, met een hoed en een rok, alsof ze op stap was geweest. Het leek d'r op dat ze een lekke band had. Dus het leek me wel zo netjes om m'n hulp aan te bieden.

‘Heb u hulp nodig, mevrouw?’

‘Ja, alstublieft,’ zei ze dankbaar. ‘Ik kan het niet in mijn eentje af.’

Ik voeg d'r of ze ook een krik had, zij antwoordde van ja, en dat was alles.

Nou, en precies op het moment dat ik die krik onder de auto heb, komen d'r drie blanke gasten het bos uit rijden op van die roodbruine paarden. Volgens mij waren hun wezen jagen. Ik zag hun komen aanhobbelen. Maar hun konden mij niet zien, omdat hun op de weg reden en ik gebukt in de berm zat om die auto op te krikken. Een wolk van rood stof blies over me heen toen die paarden voorbij kwamen galopperen. Ik probeerde zo stil mogelijk te zitten, in de hoop dat die gasten ons voorbij zouden rijden. Maar toen vroeg een van die gozers aan dat blanke dametje of ze hulp nodig had.

‘Zo te zien niet,’ zei een roodharige gozer met grote tanden, toen-ie me zag zitten. ‘Ze wordt al geholpen door een nikker.’

Een andere gozer, met donker haar en het gezicht van een wezel, legde z'n ene hand op z'n zadel en zette met z'n andere hand z'n hoed recht. ‘Zeg, knaapje, waarom val je dit vriendelijke dametje lastig?’

Hij was zelf ook nog maar een knaapje, hooguit achttien, negentien jaar oud. Maar ik zei niks, ik keek 'm alleen maar aan.

‘Wat kijk je, knaapje?’ zei hij, terwijl-ie in het zand tufte.

Die andere twee gozers lachten alleen maar. En dat blanke dametje zei niks, ze stond maar wat naar d'r schoenen te kijken. Op het geschuifel van de paarden na, werd het helemaal stil. Je weet wel, net zo stil als het die paar seconden voordat d'r een orkaan losbreekt ken worden. Toen gooide de jongen die het dichtst bij me stond een touw om m'n nek, alsof ik een koe was. Hij trok het touw flink strak en ik hapte naar adem. De strop schuurde m'n huid open en de angst kroop in m'n lijf omhoog, van m'n benen naar m'n buik.

Ik keek naar die drie gozers en ik herinner me nog dat het enigste wat op dat moment door m'n hoofd schoot was dat hun nauwelijks ouder waren als mijn. Maar die blik in hun ogen! Zo koud en kil.

‘We zullen jou eens even een lesje leren,’ zei de gozer die het touw vasthield. ‘Als je niet wilt horen dat je geen blanke dames mag lastigvallen, dan moet je het maar voelen.’ En dat was het laatste wat die blanke gasten tegen me zeiden.

Ik praat niet zo graag over wat d'r daarna gebeurd is, want ik ben heus niet op zoek naar medelijden. Zo gingen die dingen nou eenmaal in Louisiana. En volgens mij was het in Mississippi niet heel anders. Een paar jaar later ging d'r namelijk een verhaal rond over ene Emmett Till, die zo hard werd afgerost dat niemand 'm na afloop meer herkende. Hij had naar een blanke vrouw gefloten, en dat werd kennelijk niet op prijs gesteld door het stelletje geteisem dat toevallig net langskwam – het lijkt wel of de bossen vol zaten met dit soort gasten. Hun hebben die arme kerel zo hard geslagen dat een van z'n ogen d'r uit viel. En daarna hebben hun een katoensortermachine om z'n nek gehangen en 'm bij een brug naar beneden gegooid, de Tallahatchierivier in. Men zegt dat als je vandaag de

dag over die brug loopt, je die arme kerel nog steeds ken horen janken.

Geloof mij, d'r waren een heleboel Emmett Tills, maar de meesten haalden het journaal niet. De mensen zeggen dat de moerasrivier in Red River Parish wemelt van de botten van zwarte mensen, die door blanke gozers aan de alligators zijn gevoerd. Alleen maar omdat hun hun vrouwen zouden hebben lastiggevalen. Of zelfs alleen maar omdat hun naar die dametjes hebben gekeken. Zoiets gebeurde heus niet elke dag. Maar de dreiging dat het kón gebeuren, hing als een dichte mist over de katoenvelden.

Ik heb bijna dertig jaar als een slaaf op die katoenvelden gewerkt. Ook al was de slavernij officieel al afgeschaft toen m'n oma nog een klein grietje was. Ik woonde in een bouwvallig hutje waarvan ik zelf niet eens de eigenaar was en ik had twee tuinbroeken die ik op de pof gekocht had. Verder had ik een varken en een buitentoilet. Ik werkte dag in, dag uit op het veld, plantend, ploegend en plukkend, om de opbrengst uiteindelijk weer af te staan aan de landeigenaar. Voor het gemak zal ik 'm effe de Man noemen. Ik heb nooit ook maar één salarisstrookje gekregen. Ik wist niet eens dat die dingen bestonden.

Je ken het je vast niet voorstellen, maar dit was hoe m'n leven d'r uitzag. Alle dagen tussen m'n geboorte en de dag waarop president Kennedy in Dallas werd doodgeschoten, bracht ik door tussen de katoenvelden.

Al die jaren reed d'r een goederentrein door Red River Parish, over het spoor naast Snelweg 1. En elke dag opnieuw hoorde ik de trein fluiten en kreunen en stelde ik me voor dat-ie m'n naam riep, om me mee te nemen naar alle plaatsen die ik nou nog niet kende... New York bijvoorbeeld, of Detroit, want ik had gehoord dat je daarzo als zwarte man wel gewoon salaris kreeg. Of Californië; men zei dat je daarzo bij elke ademhaling een nieuwe stapel papiergeld toegestopt kreeg.

Op een dag was ik m'n leven als arme sloeber helemaal zat. Dus liep ik naar de snelweg, ik wachtte tot de trein afremde en sprong d'r op. Ik bleef zitten waar ik zat, net zolang tot de trein z'n volgende stop maakte. Dat bleek in Texas te wezen, in de stad Fort Worth. Maar als een zwarte man die niet kan lezen, schrijven of rekenen en alleen maar weet hoe-ie katoen moet plukken naar een grote stad komt, heeft-ie niet echt veel carrièremogelijkheden, zoals de blanken dat zo sjiek zeggen. Dus zat d'r weinig anders op als de nachten op straat door te brengen.

Ik zal d'r niet omheen draaien: gasten die lang op straat leven veranderen in tuig. En ik was zo'n gast: tuig van de richel, altijd op de hielen gezeten door de smerissen. Ik belandde een tijdje in de Angolagevangenis, maar toen ik mevrouw Debbie leerde kennen, leefde ik alweer jaren op straat. Ik wil je één ding vertellen: zij was de magerste, bemoeizuchtigste, opdringerigste vrouw die ik ooit had ontmoet. En dan heb ik het over alle blanke én zwarte vrouwen.

Ze was zó opdringerig dat ze net zolang rondvroeg tot ze d'r achter kwam dat ik Denver heette. Het leek wel of ze de leider was van een groot onderzoeksteam dat m'n naam moest zien te achterhalen. Ik heb behoorlijk lang geprobeerd om zo ver mogelijk bij d'r uit de buurt te blijven. Maar uiteindelijk lukte het d'r toch om me aan het praten te krijgen over de dingen waarover ik nog nooit een woord gezegd had, zoals over die drie gozers met dat touw. En nou ga ik m'n best doen om al deze dingen ook aan jou te vertellen.

2

Soms kunnen er van die roemloze dingen gebeuren in je leven. Van die dingen die je voor altijd bijblijven. Eén zo'n moment, uit 1952, heeft zich in mijn geheugen genesteld als een luis in het haar van een jong meisje.

In die tijd moest je als kind nog urinemonsters mee naar school nemen, die dan door volksgezondheidswerkers werden gecheckt op de verschrikkelijkste ziekten. Ik zat in de tweede klas van de Riverside Basisschool in Fort Worth en had, net als alle andere jongens en meisjes, mijn plas opgevangen in een papieren bekertje. Zo voorzichtig mogelijk droeg ik het bekertje naar school. Maar in plaats van mijn urine in te leveren bij de schoolverpleegkundige, beging ik de stomme vergissing het aan juf Poe te geven, de gemeenste en vervelendste juf van de hele school.

Mijn blunder zorgde ervoor dat ze uitbarstte in een enorm hoongelach, dat zo afschuwelijk was dat elke buitenstaander moet hebben gedacht dat ik mijn urine in haar koffiekopje had gegoten. Voor straf moest ik samen met de rest van de klas naar het schoolplein marcheren, waar ze als een echte sergeant in haar handen klapte en om onze aandacht vroeg.

‘Jongens, ik heb een mededeling,’ zei ze met haar kras-sende rokersstem. ‘Ronnie Hall heeft vandaag geen pauze. Omdat hij zo dom was om zijn bekertje met urine bij mij in te leveren in plaats van bij de schoolverpleegkundige, moet hij de komende dertig minuten met zijn hoofd in een cirkel staan.’

Daarna haalde juf Poe een krijtje uit haar zak en tekende een cirkel op de bakstenen schoolmuur. Als ik met mijn gezicht naar de muur ging staan, kwam mijn neus precies in het midden van de cirkel uit. Beschaamd schuifelde ik op mijn tenen naar voren en ging met mijn neus tegen de muur staan. Na vijf minuten deden mijn ogen zo zeer van het scheelkijken, dat ik niet anders kon dan ze stijf dichtknijpen. Ik herinnerde me dat mijn moeder altijd zei dat ik nooit te lang scheel moest kijken, omdat mijn ogen anders altijd zo zouden blijven staan. Na vijftien minuten had ik vreselijke kramp in mijn tenen en na twintig minuten hadden mijn tranen de onderste helft van juf Poe’s cirkel volledig weggevaagd.

Ik schaamde me een ongeluk en besloot dat ik juf Poe voor de rest van mijn leven zou haten. Toen ik volwassen werd, had ik soms nog steeds het verlangen om haar een berichtje te sturen. Ik wilde haar dolgraag vertellen dat ik goed terechtgekomen was en dus helemaal niet zo dom was. Maar om eerlijk te zijn had ik al jaren niet meer aan haar gedacht, tot ik op een fantastische dag in juni 1978 in mijn Mercedes door de Noordelijke Hoofdstraat van Fort Worth reed. Ik was op weg naar het privéterrein van Meacham Airport en werd door de beveiliging onthaald als een rockster.

Wat zou het heerlijk zijn geweest om juf Poe, een paar van mijn ex-vriendinnetjes – zoals Lana en Rita Gail – en, ach, waarom ook niet, mijn hele eindexamenklas van het Haltom College hier allemaal op het vliegveld te zien staan. Allemaal weggestopt achter dranghekken, vanwaar ze konden zien hoe ik van een verlegen middenklassejochie was uitgegroeid tot

een succesvol zakenman. Nu ik erop terugkijk, verbaast het me dat ik überhaupt levend op het vliegveld aankwam, omdat ik zeven kilometer lang niets anders heb gedaan dan mezelf bewonderen in de binnenspiegel van mijn auto.

Ik werd opgewacht door de piloot van een privévliegtuig en parkeerde mijn auto naast het toestel. De piloot droeg een zwarte broek, een gesteven wit overhemd en glimmende cowboylaarzen. Hij stak zijn hand uit en tuurde in de allesverzengende Texaanse zon.

‘Goedemorgen, meneer Hall,’ riep hij boven het geluid van de loeiende motoren uit. ‘Kan ik u helpen met die schilderijen?’

Voorzichtig tilden we de drie schilderijen van Georgia O’Keeffe een voor een uit de Mercedes en brachten ze naar het vliegtuig. Die drie schilderijen waren bij elkaar al gauw zo’n miljoen dollar waard. Twee jaar eerder had ik deze zelfde collectie – twee schilderijen met een bloemmotief en één met een doodshoofd – voor een half miljoen verkocht aan een schatrijke Zuid-Texaanse dame. Toen ze een cheque van het volledige bedrag uit haar leren chequeboekje van Hermès scheurde, had ik nog voor de grap aan haar gevraagd of ze zeker wist dat de cheque wel geldig was.

‘Ik hoop het maar, liefde,’ zei ze met haar mierzoete Texaanse accent, ‘ik ben mede-eigenaar van de bank.’

Inmiddels had de vrouw zich ontdaan van zowel haar klaplopende echtgenoot als haar drie schilderijen van O’Keeffe. De nieuwe eigenaar – een elegante, vijftigjarige vrouw die in een van de mooiste appartementen aan de Madison Avenue woonde, en bij elke ademhaling een nieuwe set parels leek te krijgen – lag ook in scheiding. Ze had die middag een lunch georganiseerd voor mij en een paar van haar artistieke vrienden, om de aankoop van de schilderijen te vieren. Ze was duidelijk een aanhanger van de filosofie dat geld over de balk smijten de beste wraak is. En dus had ze een groot deel van de

alimentatie van haar man gebruikt om mijn drie schilderijen te kopen voor twee keer zoveel geld als ze waard waren. Ze was gewoon veel te rijk om überhaupt over de prijs te onderhandelen. En dat vond ik natuurlijk geen enkel probleem, want het betekende dat ik zelf een bedrag van 100.000 dollar opstreek.

Mijn cliënt had haar privévliegtuig speciaal voor mij van New York naar Fort Worth gestuurd, zodat ik op tijd bij haar etentje zou kunnen zijn. Ik liet me in een bruinleren stoel zakken en bladerde door een krant. De piloot snelde over de startbaan, steeg op naar het zuiden en draaide toen noordwaarts. We klommen steeds hoger en hoger de lucht in en ik keek vanuit mijn raam neer op Fort Worth, een stadje dat steeds meer in de greep kwam van een kleine groep miljardairs. Mijn stad onderging een opknapbeurt, maar dan wel een immense: de gigantische gaten die nu nog in de grond zaten, kondigden de bouw van glimmende glazen wolkenkrabbers aan. Galerieën, cafés, musea en peperdure hotels rezen als paddenstoelen uit de grond en moesten het slaperige cowboystadje veranderen in een bruisende wereldstad.

Het plan was zo ambitieus, dat een groot aantal daklozen hierdoor uit de stad werd verdreven. En dat was al een doel op zich, want de binnenstad moest veranderen in een veilige, leefbare omgeving. Terwijl ik zo vanuit het vliegtuig op de stad neerkeek, was ik stiekem wel blij dat ze die zwervers naar de andere kant van het treinspoor joegen. Ik was de bedelaars met hun smekende gezichten, die ik elke dag op weg naar mijn werk tegenkwam, meer dan zat.

Mijn vrouw Debbie wist niet dat ik er zo over dacht. Ik was er erg goed in geworden om mijn elitaire leventje voor haar verborgen te houden. Nog geen negen jaar geleden verdiende ik slechts 450 dollar per dag met de verkoop van blikken soep. En het was pas zeven jaar geleden dat ik mijn allereerste schilderij had kunnen kopen en verkopen, omdat ik stiekem Deb-

bies aandelen bij Ford had geleend – gestolen? Die aandelen waren een cadeautje van haar ouders geweest, toen ze afstudeerde aan de Christelijke Universiteit Texas.

Wat mij betreft behoorden deze gebeurtenissen inmiddels tot het verre verleden. Ik was van een schamel verkopertje van soepblikken uitgegroeid tot een gelauwerd kunsthandelaar. God had me gezegend met twee fantastische ogen: een oog voor kunst en een oog voor koopjes. Maar dat ontdekte ik pas later. Ik ben er lang van overtuigd geweest dat het mijn eigen verdienste was dat ik tegenwoordig in de *Quote 500* stond.

Debbie had met een scheiding gedreigd toen ze ontdekte dat ik haar aandelen had gestolen – ‘Dat was het enige wat helemaal van mezelf was!’ riep ze ziedend – maar ik wist precies hoe ik haar moest omkopen: met een peperduur gouden horloge en een bontjas van Koslow’s.

Toen ik als kunsthandelaar begon, werkte ik daarnaast ook nog als investeringsbankier. Maar in 1975 lukte het me om voor 10.000 dollar een schilderij van Charles Russell te verkopen aan een man uit Beverly Hills, die slangenleren laarzen met gouden stipjes droeg en een riem met een diamanten gesp zo groot als een ontbijtbord om zijn middel had. Daarna ging het snel. Ik stopte met mijn baan als bankier en zette de stap naar de kunstwereld.

En dat betaalde zich uit. In 1977 verkocht ik mijn eerste Renoir, waarna ik een maand in Europa verbleef om te netwerken in het elitaire Europese kunstwereldje. Het duurde niet lang of er kwam elke maand een nulletje bij op de bankrekening van Ron en Debbie Hall. We hadden nog lang niet hetzelfde inkomen als mijn cliënten, die ongeveer tussen de 50 en de 200 miljoen netto bezaten. Maar we werden wel uitgenodigd om deel te nemen aan hun rijkeluisbestaan: zeilen in de Cariben, kleidui-schieten op Yucatán, luieren in eilandresorts.

Het rijke leventje zat me als gegoten en voor ik het wist, droeg ik alleen nog maar pakken van Armani. Maar Debbie

had niet zo veel op met al die toeters en bellen. In 1981 belde ik haar een keer op vanuit het autobedrijf van een Rolls Royce-dealer die geïnteresseerd was in een van mijn schilderijen.

‘Je zult niet geloven waarvoor ik dat schilderij zojuist heb geruild,’ zei ik, zodra ze de telefoon opnam. Ik zat op dat moment in een knalrode, 160.000 dollar dure auto met witleren bekleding. Ik wauwelde een beschrijving in mijn satelliettelefoon.

Debbie luisterde zwijgend en kwam toen met een reactie: ‘Waag het niet om dat ding mee naar huis te nemen. Sterker nog: waag het niet om in dat ding de showroom uit te rijden. Ik zou me diep schamen als ik zo’n auto op de oprit had staan. Laat staan dat ik erin zou willen rondrijden.’

Had ze echt een gloednieuwe Rolls Royce ‘dat ding’ genoemd? ‘Maar het is een heel mooi bakkie,’ zei ik smekend.

‘Ron, schat?’

‘Ja?’ zei ik hoopvol, toen ik de mierzoete klank in haar stem hoorde.

‘Heeft die Rolls Royce een binnenspiegel?’

‘Jazeker.’

‘Kijk er dan eens in,’ zei ze. ‘Wat zie je? Een rockster?’

‘Eh, niet echt...’

‘Vergeet niet dat kunsthandelaar je beroep is, niet je status. Dus maak dat je uit die auto komt en neem het eerste het beste vliegtuig naar huis.’

Dat deed ik dus maar.

In datzelfde jaar opende ik een nieuwe kunstgalerie in de hoofdstraat van de bloeiende kunstwijk in Fort Worth. Ik nam een vrouw in dienst om de boel te bestieren. Patty heette ze. We hadden vooral veel impressionistische en moderne schilderijen hangen – grote werken van Monet en Picasso – die duizenden dollars waard waren. Maar we lieten het wel uit ons hoofd om prijskaartjes op te hangen, omdat er nog steeds veel van die landlopers door de stad zwierven, ook al waren

ze eigenlijk verjaagd naar de viaducten in het zuidoosten van de stad. Bijna dagelijks kwamen die vieze, stinkende zwervers de galerie binnenlopen om even af te koelen, op te warmen of om onderdak te vragen. Ze waren bijna allemaal zwart en ik wist zeker dat ze ook nog alcoholisten en junks waren. Maar eigenlijk heb ik nooit de tijd genomen om eens goed naar hun verhalen te luisteren. Het kon me gewoon niet schelen.

Op een dag slofte er een zwarte man de galerie binnen. Hij was zo stoned als een garnaal en zijn kleren waren tot op de draad versleten. 'Hoe duur is dat schilderij?' mompelde hij. Hij wees naar een werk van Mary Cassatt, dat al gauw 250.000 dollar waard was.

Ik was doodsbang dat hij me wilde beroven en probeerde me er met een grapje van af te maken. 'Hoeveel geld zit er in je portemonnee?'

'Vijftig dollar,' zei hij.

'Als jij mij nou die vijftig dollar geeft, krijg je van mij het schilderij.'

'*No way*, gast! Ik ga jou echt geen vijftig dollar geven voor dat kliederwerkje.'

'Nou, dit is geen museum, weet je. En ik vraag ook geen toegangsprijs. Dus als jij dat schilderij niet van mij wilt kopen, hoe denk je dan dat ik de huur van dit pand kan opbrengen?' Ik maakte een gebaar dat hij kon vertrekken.

Een paar dagen later stond hij er weer, vergezeld door een minstens zo stinkende maat van hem. Hij sloeg onze voorruit aan gruzelementen en ging ervandoor met een zak vol geld en ambachtelijke sieraden. Patty drukte zo snel als ze kon op de sos-knop die we hadden laten installeren. Ik kwam uit mijn kantoor op de bovenverdieping gestormd en holde de trap af. Ik zette een filmische achtervolging in, terwijl de dieven in steegjes doken en over vuilnisbakken sprongen, en riep 'Houd de dief! Ze hebben me bestolen!'

In eerste instantie kon ik die kerels nog wel redelijk bijhouden, maar al gauw begon ik me af te vragen wat ik in vredesnaam met die zwervers moest gaan doen als ik ze te pakken kreeg. Dus ging ik steeds langzamer lopen. Ondertussen begon ik wel steeds harder te schreeuwen. Tegen de tijd dat de politie de mannen overmeesterde, stonden die ellendingen letterlijk met lege handen. Ze hadden de buit gedurende hun vlucht stukje bij beetje achter hun rug weggegooid. Ergens door Fort Worth liep een stratenlang spoor van juwelen en twintigdollarbilletten.

Dit incident bevestigde mij alleen maar meer in mijn grondige hekel aan daklozen. Ik had er geen idee van dat God op datzelfde moment bezig was om een van die daklozen op mijn pad te brengen. Een man die mijn leven voorgoed zou veranderen. Je kunt veel over Hem zeggen, maar God heeft wel gevoel voor humor.

3

Hoe ik aan de naam Denver kom? Geen idee, dat heb niemand me ooit verteld. Jarenlang werd ik door iedereen die me kende Gappie genoemd. Toen ik nog een klein kotertje was, droeg m'n opa me altijd rond in het grote voorvak van z'n tuinbroek. Volgens mij zijn hun me toen Gappie gaan noemen. Gewoon voor de gein.

Ik heb m'n mama nooit echt goed leren kennen. Ze was nog maar een jong grietje toen ze me kreeg, te jong om goed voor me te kunnen zorgen. Dus zat d'r voor haar weinig anders op als mij toe te vertrouwen aan de zorgen van Opa en Opoe. Zo ging dat nou eenmaal op de plantages in Red River Parish. Zwarte gezinnen kwamen in alle soorten en maten voor. Zo had je bijvoorbeeld een volwassen vrouw die in een arbeidershutje woonde en d'r eigen broertjes en zusjes opvoedde. En hun vormden dan samen een gezin. Of je had een oom en tante die samen de neefjes en nichtjes van de tante grootbrachten en dat was dan hun gezin. Veel kinderen hadden wel een mama, maar geen papa.

Dat kwam omdat iedereen arm was. Ik weet dat ik m'n eigen vandaag de dag niet populair maak met dit soort uitspraken.

Maar het is wel hoe het was. In veel gevallen werkten de kerels als deelpachter op een plantage. Hun keken dan 'es goed om zich heen en vroegen hun eigen af waarom hun nou zo hard moesten werken, terwijl de Man die de landeigenaar was d'r met de winst vandoor ging.

Op dit moment vind je eigenlijk nergens nog deelpachters, dus ik zal je effe uitleggen hoe het in z'n werk ging. De Man is de eigenaar van de plantage. Hij geeft jou een zak katoenzaadjes, kunstmest, een ezel, een paar kleren en alles wat je verder nodig heb om het jaar door te komen. Eén probleem: hij geeft het je niet echt, hij stuurt je naar de winkel en laat het je zelf kopen, op krediet. Maar het is zijn winkel, die op zijn plantage staat en waarvan hij dus de eigenaar is.

Dus je plantte en ploegde en zorgde voor de katoenplantjes, net zolang tot je kon gaan plukken. En als je dan aan het einde van het jaar alle katoen geplukt had, ging je met de oogst naar de Man terug. Nou denk jij waarschijnlijk dat we de opbrengst eerlijk verdeelden, of misschien een verdeling van zestig-veertig aanhielden. Maar tegen de tijd dat de boel geoogst was, had je zo veel schulden bij de Man, dat je geen cent overhield aan de hele opbrengst. En zelfs als je dacht dat je niet zo veel schulden had, of dat de oogst dit jaar erg goed was, dan woog de Man je opbrengst en schreef de cijfers in z'n boeken. Maar ja, de enigste die de weegschaal of de kasboeken kon lezen was hijzelf.

Dus je had je het hele jaar de zenuwen gewerkt voor die Man, maar je stond nog steeds bij 'm in het krijt. En dan zat d'r weinig anders op als het jaar d'r op ook maar weer voor 'm aan de slag te gaan. Je moest immers je schulden afbetalen. Waar het op neerkwam: de Man was niet alleen landeigenaar, hij was ook j'ouw eigenaar. D'r ging in die tijd een gezegde rond dat als volgt luidde: 'Een nul is een nul en een cijfer is een cijfer, de blanke man krijgt alles en de zwarte wordt niets wijzer.'

Toen ik nog maar een klein knaapje was, ging d'r een verhaal rond over een gozer die Roosevelt heette. Hij woonde in een wit huis en deed z'n uiterste best om de zwarte bevolking een beter leven te geven. Maar d'r waren toen ook een heleboel blanke mensen, vooral sheriffs, die het wel prima vonden zoals het ging. Je ken je voorstellen dat dat ontielig ontmoedigend was voor mannen met een donkere huidskleur. En dus lieten ze massaal hun vrouwen en kinderen in de steek. Ja, d'r zaten echt heel slechte kerels tussen. Maar de meesten schaamden zich gewoon te erg, omdat hun niet meer in hun mars hadden als wat werken op een plantage. Ik weet heus wel dat dat geen excuus is, maar God weet dat ik de waarheid spreek.

Ik kende bijna niemand die een mama én een papa had. Mijn grote broer Thurman en ik woonden dus bij Opoe en Opa, zonder daar verder een mening over te hebben. We hadden ook een zus, Hershalee, maar zij was al volwassen en woonde een paar straten verderop.

Opoe was de moeder van mijn papa, die ik eigenlijk geen papa noemde. Nee, ik noemde 'm BB. Hij kwam zo af en toe effe om het hoekje gluren. Opoe en Opa woonden in een driekamerhutje met scheuren in de vloer, die zo groot waren dat we de grond onder het huis goed konden zien. Het huisje had geen ramen, alleen houten luiken. Als het buiten heet was, vonden we die gaten in de vloer niet echt een probleem. Maar in de winter was het zo machtig koud, dat we van gekkigheid niet meer wisten hoe we warm moesten worden. We probeerden de gaten dan af te dekken met losse planken of dekseltjes van tinnen blikjes.

Je mot weten, Opoe en Opa vormden een bijzonder stel. Opoe was een echte opoe. Ze was enorm... en dan bedoel ik niet dat ze breedgebouwd was. Ze was gewoon aan alle kanten even enorm. Van het noorden tot het zuiden – alles aan d'r was groot. Ze naaide altijd d'r eigen jurken uit meelzakken.

In die tijd zagen die meelzakken d'r best leuk uit. Ze hadden bloemmotiefjes of vogeltjes d'r op. Opoe had ongeveer zeven of acht grote meelzakken nodig om een jurk te kennen maken.

Opa was behoorlijk smalletjes. Als hij naast Opoe stond, zag-ie d'r echt piepklein uit. Ik denk dat Opoe 'm met gemak knock-out had kunnen slaan. Maar zo'n vrouw was ze niet. Ze was vriendelijk en straalde rust uit. Ik heb d'r nog nooit iemand een pak slaag zien geven en ze schreeuwde ook nooit. Maar: ze organiseerde het huishouden met harde hand. Opa deed nooit wat in huis, hij had alleen een grote mond. Maar hij zorgde wel goed voor Opoe. Ze hoefde nooit het land op om katoen te plukken. Opoe kreeg alle tijd van de wereld om voor d'r kleinkinderen te zorgen.

Opoe was niet alleen m'n grootmoeder, ze was ook m'n beste vriend. Ik was dol op d'r en deed m'n uiterste best om zo goed mogelijk voor d'r te zorgen. Ze was nogal ziekelijk en had eigenlijk altijd pijn. Ik gaf d'r vaak d'r medicatie. Ik wist niet precies wat voor pillen het waren, maar zij noemde ze Rode Duivels.

'Gappie, ga 'es gauw twee van die Rode Duivels voor Opoe halen,' zei ze dan. 'Ik mot weer effe op adem komen.'

Ik deed veel klusjes voor Opoe, zoals de wastobbe naar buiten tillen, of in onze achtertuin een kip vangen en de nek omdraaien, zodat Opoe 'm kon braden voor het avondeten. Elk jaar opnieuw kwam Opa thuis met een kalkoen. Hij wou het beest vetmesten voor Thanksgiving. Toen Opoe vond dat-ie groot genoeg was, zei ze: 'Gappie, ga 'es naar buiten en draai dat beest de nek om, wil je. Dan ga ik 'm effe bakken.'

Ik ken je dit vertellen: dat bleek nog niet zo'n makkie. Terwijl ik Tom de Kalkoen probeerde te vangen, ging-ie d'r van-door alsof de duivel 'm op de hielen zat. Hij zigzagde door de tuin, schopte grote kluiten modder de lucht in en krijste alsof ik al was begonnen met slachten. Ik achtervolgde het beest tot ik happend naar adem op de grond viel. Tot dan toe had ik

nooit geweten dat een kalkoen ken vliegen! Hij steeg op als een vliegtuig en landde hoog in de boom.

Dat beest zat me serieus te dollen, hoor. Hij kwam pas drie dagen na Thanksgiving weer bij ons aanzetten. We hadden dus van armoe maar kip gegeten bij het diner.

Toen die kalkoen z'n hok uit vloog, wist ik bijna zeker dat ik een pak rammel zou krijgen. Maar Opoe lachte zo verschrikkelijk hard dat ik bang was dat ze uit mekaar zou knappen. Ze wist dat ik mijn uiterste best had gedaan en me d'r niet met een jantje-van-leiden van af had gemaakt. Opoe vertrouwde me volkomen. Sterker nog: ze vertrouwde mij meer als m'n vader en z'n broers – d'r bloedeigen zonen. Ze had d'r portemonnee stevig om d'r middel gebonden en diep onder d'r kleren weggestopt, en ik was de enigste die zo af en toe onder d'r jurk mocht voelen om wat geld te pakken. 'Gappie, ga 'es daarzo onder voelen. Ik heb twee duppies en een kwartje nodig,' zei ze dan. En dan zocht ik het geld bij mekaar en gaf het vervolgens aan degene aan wie Opoe het wou geven.

Opoe stopte me vaak kleine cadeautjes toe. Pepermintjes, of kroonkurken, waarvan ik dan een vrachtwagen kon bouwen. Als ik een vrachtwagen wou, spijkerde ik vier kroonkurken in een blok hout. Twee aan de voorkant, twee aan de achterkant, en dan had ik dus een auto waarmee ik door het zand kon rijden. Maar dat gebeurde niet zo vaak. Ik was niet echt een speler. Ik vroeg nooit om speelgoed, zelfs niet als ik m'n verlanglijstje voor Kerstmis maakte. Het paste gewoon niet zo bij me.

Misschien is dat wel de reden waarom ik reageerde zoals ik reageerde toen de eerste echt grote tragedie in m'n leven kwam.

Op een avond, toen ik vijf of zes jaar oud was, had Opoe last van pijnscheuten in d'r benen en ze vroeg of ik twee van die Rode Duivels aan d'r wou geven. Daarna ging ze naar bed. Niet lang daarna gingen m'n broer Thurman en ik ook naar

bed, hoewel onze neef Chook had gezegd dat we nog wel een tijdje met 'm bij het vuur mochten blijven zitten. Hij logeerde toen bij ons.

Ik en Thurman hadden een kamer aan de achterkant van het huisje. Ik had niet echt een bed, maar sliep op een matras die op een houten plank lag en ondersteund werd door bakstenen. Toch vond ik het een fijne kamer, want ik had een raam boven m'n hoofdeinde. In de zomer liet ik de luiken vaak open, zodat ik de warme aarde kon ruiken en naar de sterren kon kijken.

Het lijkt wel alsof d'r toen meer sterren waren als nou. We hadden toen nog geen straatlantaarns die de lucht vervuilden. De maan was nog een spierwit gat in de zwarte avondhemel, de nachten waren zo donker als stroop en de sterren fonkelden als kleine glassplinters in de volle zon.

Nou had ik in die tijd een kat. Ik had 'm ergens opgeduid toen-ie nog maar een heel klein katje was. Ik ken me niet eens meer herinneren hoe dat beestje precies heette, maar ik weet nog wel dat-ie elke nacht op m'n borst sliep. Z'n vacht kriebelde m'n kin en z'n gespin werkte als een kalmeringsmiddel; als de kat begon te spinnen, viel ik altijd meteen in slaap. Die nacht had ik al best een poos geslapen toen de kat ineens van m'n borst sprong en z'n nagels over m'n vel haalde. Ik werd schreeuwend wakker. De kat ging keihard zitten miauwen in de vensterbank. Hij wou van geen ophouden weten. Dus kwam ik overeind om te kijken wat d'r mis was met dat beest. En toen, dankzij het maanlicht, zag ik ineens dat d'r rook om het huis hing.

Eerst dacht ik nog dat ik droomde en ik wreef met m'n vuisten in m'n ogen. Maar toen ik m'n ogen weer opendeed, was de rook d'r nog steeds; hij cirkelde in kleine kringetjes rond het huis. Het eerste wat ik deed was m'n kat uit de vensterbank jagen. Daarna rende ik naar Opoes kamer, maar ik zag geneens vuur. Toch wist ik dat het huis in de fik stond,

omdat de rook steeds dikker en dikker werd. Ik kon dan wel geen vuur zien, m'n keel en m'n ogen brandden zo erg dat ik wist dat ik flink in de penarie zat. Ik kreeg een gigantische hoestbui en rende naar de voordeur, maar Opa was al naar z'n werk vertrokken en had de deur op slot gedaan. Ik wist dat de achterdeur niet op slot was, maar ik was te klein om bij de houten deurklink te komen.

Ik rende terug naar m'n slaapkamer en probeerde m'n broer wakker te schudden. 'Thurman! Thurman! Huis staat in de hens! Toe nou, Thurman, wakker worden!'

Ik bleef 'm door mekaar schudden, maar hij was in een diepe slaap. Uiteindelijk moest ik de dekens van z'n lijf trekken en 'm met m'n vuist vol in z'n gezicht slaan. Hij sprong woedend overeind en schopte me tegen de grond. We rolden al vechtend over de vloer en ik probeerde naar 'm te schreeuwen dat het huis in de hens stond. Hij drukte me een minuut lang tegen de grond en begreep toen dat het menens was. Samen sprongen we uit het raam en landden in het onkruid naast ons huis. Thurman was veel ouder en groter als mijn, maar zodra hij in het gras plofte, begon-ie te huilen.

Ik probeerde zo snel mogelijk te bedenken wat ik nou het beste kon doen. Opoe lag nog op bed, net als Chook. Ik besloot dat d'r weinig anders opzat als weer naar binnen te gaan en hun wakker te maken. Ik sprong omhoog, hees m'n eigen op de vensterbank en schuifelde versuft op m'n blote voeten over de vloerplanken. Zo snel als ik kon rende ik naar de voorkamer, met m'n hoofd gebogen, zodat ik niet te veel rook zou inademen. En toen zag ik Chook. Hij zat nog steeds bij de open haard, met een pook in z'n hand, en staarde met glanzende ogen in het vuur.

'Chook! Het huis staat te fikken! Je mot me helpen om Opoe uit bed te krijgen!' Maar Chook bleef zitten waar-ie zat en porde als in trance in de open haard.

Ik keek omhoog en zag kleine vonkjes uit de schoorsteen schieten, rondtollend als windmolentjes. Toen wist ik dat de schoorsteen ook in de fik stond en misschien het dak ook al wel. Ik hoestte en hoestte, maar ik moest en zou m'n grootmoeder redden. Ik kroop over de grond en probeerde op de tast d'r slaapkamer te vinden. Ik kon aan d'r gezicht zien dat Opoe net zo diep in slaap was als Thurman net en ik begon aan d'r te schudden, maar zonder resultaat.

'Opoe, opoe!' schreeuwde ik in d'r oor, maar het leek wel alsof ze al kassiewijle was. Ik kon het vuur in de schoorsteen horen knetteren; het klonk alsof d'r een trein voorbij denderde. Ik trok aan Opoes arm en probeerde d'r uit bed te tillen, maar ze was veel te zwaar.

'Opoe! Toe nou, Opoe! Word nou wakker! Het huis staat in de fik!'

Ik dacht dat ze misschien al het loodje had gelegd en m'n hart brak in duizend stukjes. De tranen stroomden over m'n wangen, deels omdat ik zo verdrietig was, deels vanwege de rook. Het werd steeds heter daarzo en ik wist dat ik moest maken dat ik wegkwam, anders zou ik ook het loodje leggen.

Ik rende terug naar de voorkamer en gaf Chook al hoestend de wind van voren: 'Je mot maken dat je buiten komt, Chook! Opoe is al gestikt! Kom nou mee naar buiten!'

Chook draaide zich om en keek me aan met ogen waarin de dood al te lezen stond. 'Nee, ik blijf bij Opoe.'

Ik ken het niet uitleggen, maar Chook zat d'r doodkalm bij, hij hoestte niet eens. Hij bleef maar in de open haard porren.

Op dat moment hoorde ik een krakend geluid. Ik bleef als aan de grond genageld staan en keek omhoog: het dak was bezig in te storten. De rook was nou zo dik geworden dat ik Chook helemaal niet meer kon zien. Ik kroop op handen en voeten door de kamer en vond op de tast de voet van de potkachel. Toen wist ik dat ik in de buurt van de achterdeur was.

Ik kroop nog een stukje verder en zag een straaltje zonlicht onder de deur door piepen. Ik stond op en rekte me zo ver mogelijk uit, zodat ik de houten deurklink met m'n vingertoppen kon aanraken. De deur zwaaide open en ik rolde naar buiten, achternagezeten door dikke, zwarte rookpluimen.

Ik rende om het huis heen en vond Thurman bij Opoes kamer. Hij zat nog steeds te janken. Toen kon ik m'n tranen ook niet meer binnenhouden. Tongen van vuur likten aan de dakrand en grepen zich vast aan de houten wanden van ons plantagehutje. De hitte blies ons omver, maar ik kon niet anders als schreeuwen: 'Opoe! Opoe!'

Het vuur verspreidde zich als een cycloon door de ochtendnevel, het brulde en knalde en strooide de geur van brandend vlees in de rondte. Het afschuwelijkste moment was toen het dak instortte, want dat was het moment waarop Opoe eindelijk wakker werd. Door de vlammen en de rook heen kon ik zien hoe ze door d'r kamertje rolde en ik hoorde dat ze het uitriep naar de hemel. 'Help me, Jezus! Red me!' krijste ze. Ze bonkte met d'r hoofd tegen de muur en bleef maar hoesten. Toen klonk d'r een enorm gekraak en Opoe schreeuwde het uit. Ik zag dat d'r een groot stuk hout van het dak brak, dat Opoe op d'r bed vastpinde. Ze kon zich niet meer bewegen, maar bleef schreeuwen, 'Heer Jezus, red me toch!'

Ik heb Chook maar één keer horen schreeuwen. Ik stond d'r bij en keek d'r naar, schreeuwend van wanhoop, omdat m'n grootmoeder levend verbrandde.

ONGELOOFLIJK, INSPIREREND EN – WAARGEBEURD

Een gevaarlijke zwerver die als jongetje jarenlang werd uitgebuit op een katoenplantage.

Een rijke kunsthandelaar die zich hult in merken als Armani en Chanel.

Een moedige vrouw die vastbesloten is haar grote droom na te jagen...

Drie heel verschillende mensen die zonder het van elkaar te weten betrokken raken bij een bijzondere opdracht: breng de stad in beweging, zodat de inwoners naar elkaar gaan omzien. Het verhaal begint bij een brandende plantagehut in Louisiana. En in een privévliegtuig in Oost-Texas. En, last but not least, bij het vaderhart van God.

'Soms heb je van die boeken die je nooit meer vergeet.

Die een ander mens van je maken. Dit is er zo één. Geweldig!

– Alinda Bol, Boekhandel LUV Spakenburg, auteur van *Vier het leven*

Ron Hall, voormalig kunsthandelaar, zet zich nu fulltime in voor daklozen. Denver Moore leidde als dakloze jarenlang een zwervend bestaan. Hij werd vrijwilliger bij een hulpcentrum voor daklozen, opgericht door Ron Hall.

'Dit boek heeft me tot tranen toe geroerd... Een inspiratie voor ons allemaal om ons te bekommeren om de mensen om ons heen.' – Barbara Bush

www.uitgeverijmozaiek.nl

ISBN 978 90 239 5385 2

9 789023 953852

NUR 340

